

PRIPOROČILA

za aktivno zagovorništvo javnih interesov glede zelenih površin in dreves v občinskih prostorskih načrtih

Kaj so priporočila in komu so namenjena?

Priporočila so pripomoček nevladnim organizacijam, civilnim iniciativam in lokalnim pobudam pri zavzemanju za zagotavljanje, varovanje in dobro upravljanje zelenih površin in dreves v lokalnem okolju s **koristnimi informacijami za podporo varovanju javnih interesov**. Nevladne organizacije, ki imajo status delovanja v javnem interesu – na področju urejanja prostora, varstva okolja in ohranjanja narave, lahko z njihovo pomočjo izboljšajo možnosti pravočasnega ukrepanja v korist varstva zelenih površin in dreves v naseljih.

Zakaj je potrebno okrepiti zagovorništvo zelenih površin in dreves?

Zelene površine in drevesa so v naseljih **ključni za zdravje ljudi in okolja**, so pa tudi bistven **dejavnik prilagajanja lokalnega okolja na pričakovane učinke podnebnih sprememb** – to je za blaženje negativnih vplivov sprememb na lokalno okolje.

Občina mora po zakonu zagotavljati zadosti zelenih javnih površin. Načrtovanje, varstvo, upravljanje in **krepitev funkcij zelenih površin se izvaja na lokalni ravni** – z občinskim prostorskim načrtom, z načrtovanjem zelenega sistema in na naravi slonečih rešitev – modro zelene infrastrukture, z gradnjo in urejanjem javnih površin, ter tudi z izvajanjem javne službe varstva okolja urejanje in čiščenje javnih površin in z uveljavljanjem režimov urejanja in rabe prostora, ki spodbujajo zelenitev na celotnem območju občine ne glede na lastnino.

Sistematično spremljanje stanja zelenih površin in dreves, ter drugih javnih površin in **angažiranje glede tega v lokalnem okolju dvigata ozaveščenost** prebivalcev in lokalne skupnosti o pomenu zelenih površin ter tudi raven njihovega varstva in kakovost upravljanja ter **spodbujata soupravljanje** teh.

Javni interesi povezani z zelenimi površinami in drevesi

Prostorsko načrtovanje je proces, v katerem se morajo v skladu s temeljnimi načeli urejanja prostora uresničevati številni javni interesi, ki so pomembni za kvalitetno življenja prebivalcev, med drugim: kakovostne življenjske razmere in zdravo življenjsko okolje za sedanje in prihodnje generacije, krepitev in varovanje zdravja ljudi, prilagajanje na podnebne spremembe in njihovo blaženje, varstvo okolja in ohranjanje narave, zmanjševanje in preprečevanje naravnih nesreč. O svojem življenjskem okolju morajo soodločati prebivalci, zato je uveljavljanje in varstvo navedenih interesov tudi v njihovih rokah.

Podnebni program financirata Eko sklad in Ministrstvo za okolje in prostor iz sredstev Sklada za podnebne spremembe. Za mnenja, predstavljena v tem dokumentu, so izključno odgovorni avtorji dokumenta in ne odražajo nujno stališč Ministrstva za okolje in prostor, Eko sklada j.s. ali projektних partnerjev.

Spremljanje lokalnega stanja in ureditve

Vse več ljudi je zainteresiranih in zaskrbljenih glede tega, kar se dogaja v njihovem okolju, soseski ali kraju. Še posebej veliko vznemirjenost povzročajo odstranjevanje dreves, nove pozidave, novo tlakovanje ali asfaltiranje. Vse to se dogaja v nekem pravnem okviru, ki ga predpiše država, na področju urejanja prostora pa je veliko prepuščeno tudi lokalni samoupravi. Zato je potrebno

- poznati občinski statut,
- spremljati občinsko spletno stran,
- vedeti kaj določa veljavni občinski prostorski načrt glede zelenih površin,
- vedeti, kako ima občina urejeno izvajanje javne službe varstva okolja urejanje in čiščenje javnih površin,
- se seznaniti s tem kako in koliko občinska inšpekcija uveljavlja režime urejanja in rabe prostora tudi na zemljiščih, ki niso v lasti občine,
- dodatne informacije pridobiti tudi z zahtevkom za [dostop do informacij javnega značaja](#)
- vedeti, da lahko odgovore na pravna vprašanja brezplačno dobite v [Zeleni svetovalnici](#).

Javne razgrnitve

Javne razgrnitve so v postopkih prostorskega načrtovanja ključni del procesa, ki je namenjen sodelovanju javnosti in podajanju pripomb. Lahko gre za: občinski prostorski načrt (OPN), občinski podrobni prostorski načrt (OPPN) ali njune spremembe, ki so lahko sprejete tudi v skrajšanem postopku ter za lokacijske preveritve. Praviloma je rok za javno razpravo v postopku sprejemanja prostorskega načrta 30 dni, za kratek postopek sprememb OPN ali OPPN pa samo 15 dni. Pozornost je treba posvetiti tako tekstualnemu kot kartografskemu delu prostorskega načrta.

Vse o tem, kako pregledamo prostorski načrt je s konkretnim primerom predstavljeno v tem [webinarju](#). Občina je dolžna vaše pripombe podane v času javne razprave preučiti in do njih zavzeti stališča, ki jih objavi. Možnosti pravnega varstva zoper sprejeti načrt pa so omejene (glej [komentar odločitve Ustavnega sodišča](#)).

Povezovanje

V okviru zagovorniških aktivnosti v lokalnem okolju je zelo pomembno povezovanje med prebivalci, nevladnimi organizacijami, civilnimi iniciativami ali lokalnimi pobudami, strokovnjaki in drugimi zainteresiranimi za varstvo in urejanje zelenih površin in dreves ter za krepitev njihovih funkcij.

Ureditev zelenih površin in njihove koristi

Zelene površine, in tudi posamezne prvine kot so drevesa, imajo pomembno vlogo v ustvarjanju pogojev za bivanje. Govorimo o tem, da so ekološke, socialne in ekonomske funkcije javnih zelenih površin v naseljih nenadomestljive in jih enakovredno učinkovito ne more nadomestiti nobena druga vrsta površin.

Zelene površine in drevesa shranjujejo ogljikov dioksid ter tako zmanjšujejo ogljični odtis naselij in prispevajo k ohranjanju narave in varstvu biotske raznovrstnosti kar krepijo podnebno odpornost mest. Predvsem pa zelene površine in velika drevesa vplivajo na mikroklimo, na ekstremne lokalne temperature in padavine ter ščitijo ljudi in stavbe pred pregrevanjem in hudim mrazom ter zmanjšujejo negativne učinke toplotnih otokov. Rastline skupaj s svojimi rastišči – tlemi - zadržujejo padavine in tako preprečujejo hiter odtok vode v kanale in vodotoke ter blažijo poplave ob izrednih nalivih, prispevajo k bogatenju podtalnice. Prav tako rastline izboljšujejo kvaliteto zraka in blažijo hrup. Zelene površine s svojim obstojem, dostopnostjo in uporabnostjo izboljšujejo duševno in fizično zdravje prebivalcev ter dvigujejo kvaliteto življenja v mestih tudi s svojim potencialom za izenačevanje socialnih razlik. Zelene površine tudi zmanjšujejo stroške ogrevanja in hlajenja ter vplivajo na vrednost nepremičnin.

Za razumevanje s tem povezanih vsebin so vam na voljo naslednji viri: [Za zdravo prihodnost potrebujemo urejene zelene površine in zdrava drevesa](#), [Zelene površine, podnebne spremembe in mi](#), [Koristi zelenih površin](#), [OPN MOL Mreža za prostor za bolj aktivno varstvo in več zelenih površin](#), posebej glede dreves [Kako skrbimo za drevesa v mestih?](#), [Anketa o mestnih drevesih – javnost bi podprla ukrepanje oblasti na področju ravnanja z mestnim drevjem](#), glede javne službe varstva okolja pa [Urejanje in čiščenje javnih površin](#).

Druge možnosti varstva zelenih površin in dreves v občini

Prostorski načrti so predpisi, ki jih mora občina na svojem teritoriju uveljaviti, ne glede na lastništvo zemljišč. Vso lastnino namreč moramo uživati tako, da so zagotovljene njene ekološke, socialne in ekonomske funkcije. Tako mora in more zgolj vsa lastnina skupaj v naseljih zagotavljati dovolj zelenih površin in dreves za blaženje prihajajočih učinkov podnebnih sprememb. Tako gradbeni kot negradbeni posegi v prostor morajo biti skladni s prostorskim načrtom, občinska inšpekcija pa lahko preverja skladnost slednjih tudi z neposredno uporabnimi temeljnimi pravili urejanja prostora.

Po [Zakonu o lokalni samoupravi](#) (upoštevajoč tudi občinski statut) ima pet odstotkov občanov moč uveljaviti instrumente lokalne samouprave: župan mora na njihovo pobudo sklicati zbor občanov (za celo ali del občine), občinski svet mora razpisati referendum, prav tako pa lahko zahtevajo izdajo ali razveljavitev splošnega akta ali druge odločitve iz pristojnosti organov občine.

Spremljajte naše zagovorniške aktivnosti in informacije na spletni strani [Mreže za prostor](#).